

Projekt Od svědectví k podobenství na nádraží Bubny se dlouhodobě pokouší o zvláštní věc. V dnešní době spěchu a shonu za materiálním růstem vytrhuje mladé lidi z lhostejnosti a oživuje v nich elementární věci člověka – pocity, hodnoty, otázky po smyslu, pocítění síly dobra i doteku zla, radost z maličkostí a z přítomnosti, vědomí zázraku života v míru a dostatku a třeba i touhu poznávat a žít v pravdě. Památník ticha a jeho projekty vzdělávají zážitkem. Dosahují toho například divadelním zpracováním autentických příběhů minulosti. 6. června jsme mohli v nádražní budově Praha-Bubny vidět hned tři divadelní představení na téma holocaust.

Terezínské zvony doznívají dlouho

V prvním z nich diváci mohli nahlédnout do terezínského domova Nešarim v představení Gymnázia Přírodní škola *Terezínské zvony*. Pod vedením Františka Tichého a dirigenta Víta Novotného zprostředkovali jejich žáci velmi věrně každodenní život dětí v židovském ghettu. Počet hráčů na jevišti se proměňoval, ale v některých scénách jich bylo i víc, než dovozoval prostor malého jeviště. Pro diváka to jen umocňovalo představu, kolik dětí se muselo vejít do jedné ložnice baráku, kolik do umývárny, kolik jich muselo nastoupit do transportů smrti...

Byla jsem vtažena do děje, protože mladí hráči byli přirození, zaujatí a hráli naléhavě, upřímně, věrohodně. Mají také jedinečné vedení Františka Tichého, ředitele Gymnázia Přírodní škola, který je vede k tomu, aby nebyli lhostejní, aby se ptali, aby věděli, v jakém světě žijeme. Předlohou pro autorské představení byly rešerše v dobových časopisech a reáliích terezínského ghetta. Dramaturgicky František Tichý vystavěl příběh tak, abychom mohli zažít režim dne v ghettu, přijímání nového kluka do baráku, odvalu, závist, strach, lásku i koketerii při setkávání holek a kluků. Nebyli všichni pořád vyděšení a dodávali si odvahu psaním časopisu i písní. Hudební zpracování skutečných básní a textů, které se dochovaly z pozůstalosti terezínských dětí, zaznělo v živém orchestru studentů a pod vedením Víta Novotného. Písně a doprovody vytvořily atmosféru radosti i žalu života.

Někteří hráči měli nesusnadnou úlohu role dospělého, jako byl například četník – soused z pražské čtvrti, odkud se znal s některými kluky. Jaké to asi bylo, je teď rozhánět a hlídat? Četník se pokusí naznačit klukům únikovou cestu z Terezína, a tak jsme svědky napínavého pokusu o útěk i hrdinský čin několika kluků z party, kteří se k útěku druhých snaží dopomoci a přijdou o život. Střelba za zády diváků je sugestivní, netřeba se ani ohlížet.

Děkuji za zážitek všem klukům a holkám i jejich učitelům.

Hoši, dívky a psi

Žáci Základní školy Otevřeno přinesli v uchopení tématu antisemitismu divadelní cestou zcela nový formát. Nejprve společně s učitelem, ředitelem školy a iniciátorem projektu Markem Fajfrem, rozkrývali příběh utopené služky Josefy Urbanové. A poté také další lokální příběh o pořádání sokolského představení divadelní hry Hoši, dívky a psi od belgického dramatika P. Vandenberghe v roce 1940. V dopise, kterým gestapo povoluje pořádání hry, byla samozřejmá doložka o tom, že na představení musí být zamezeno vstupu Židům. Žáci ZŠ Otevřeno se rozhodli část tohoto představení nastudovat, jako to udělali benátečtí sokolové v roce 1940.

Viděli jsme několik postav, mezi nimiž výrazné místo zastávala radikální učitelka v interakci se svými žáky. Ti se rozhodli krást psy bohatým občanům městečka a žádat za ně výkupné. Peníze dávali na dobročinné účely a pomáhali chudým rodinám přežít válečnou dobu bídy.

Dál se děj nedozvíme, protože v nejnepříjemnějším okamžiku hra končí a stejně jako tomu bylo v roce 1940, v průběhu představení sokolů z Benátek n. Jizerou. mezi diváky vtrhne nacistička a vyvede násilně ven z hlediště jednoho z diváků židovského původu. Dostáváme se tak do původního dobového kontextu benátské premiéry hry.

Následuje další zajímavý moment, který podpoří živé sdílení tématu antisemitismu. Ukazuje se, že někteří diváci před představením obdrželi lístečky s otázkami do diskuse. Otázky jsou očíslované v přesném pořadí. Ředitel ZŠ Otevřeno Marek Fajfr animuje pokládání otázek diváků a soubor hráčů na jevišti na ně odpovídá dle připraveného konceptu. Marek Fajfr informace doplňuje a doprovází dokumentací v projekci. Ačkoli v prvních chvílích jsem byla překvapena takovou umělou diskusí, musím uznat, že je velmi dobrou strategií, jak těžko uchopitelné téma mezi diváky otevřít. Nejprve jim hráči umožnili divadelní zážitek, který je pouze nástrojem pro to, abychom se později dozvěděli ještě víc. Nahlédneme tak hlouběji do kontextu lokálního příběhu uvádění představení v Benátkách n. Jizerou a dostáváme podněty k přemýšlení nad antisemitismem tenkrát a hlavně nad antisemitismem dnes.

Brechtův Křídový kříž

Třetí představení je nastudováním Brechtovy hry *Strach a bída Třetí říše*, respektive její třetí části nazvané *Křídový kříž*. Vybrala si ji sedmičlenná skupina studentů Gymnázia Přírodní škola a režie se chopil jeden z nich, František Prokop. Mám radost, že mohu sledovat práci těchto studentů už v jejich několikátém divadelním kuse a to, jak přirozeně pokračují v tématu holocaustu, tentokrát dle předlohy velkého autora. Hráči dokázali vytvořit atmosféru strachu a postupného vrůstání nacistické totality do sousedských i rodinných vztahů. Hlavní roli nacisty ztvárnil Josef Arnot velmi dobře, vystihl psychopatickou povahu, nepředvídatelnost i prudkost postavy. Šlo o první reprízu hry a zatím se ještě neusadilo její přesnější tempo i pozvolnější promluvy postav. Ale jsou to ale jen bolesti prvních uvedení. Je naopak jasné, že soubor má velký potenciál a může své herecké výkony snadno zlepšovat. To nejpodstatnější se hráčům podařilo předat díky vnitřnímu naladění a pochopení tématu. Jsou jím přímo prorostlí a to velmi silně působí z jeviště na diváka – tito mladí hráči vědí, o čem hrají, a ztvárňují varovné téma totalitní manipulace sugestivně a autenticky, až z toho mrazí.

Eva Čechová